

DOI: [https://doi.org/10.17721/um/53\(2023\).5-10](https://doi.org/10.17721/um/53(2023).5-10)

ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРАМАТИКОЛОГІЇ

До 100-річчя з дня народження ІЛЛІ КОРНІЙОВИЧА КУЧЕРЕНКА

– доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри української мови філологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, першого відповідального редактора “Українського мовознавства”.

У колективі Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка й досі добре пам'ятають струнку постать високочолого, привітного, з тихим голосом, з глибоко посадженими мудрими очима, небагатослівного, але дотепного й виваженого в думках

і висловлюваннях професора, чиє наукове та викладацьке життя стало невід'ємною частиною історії кафедри української мови, а відтак – і українського мовознавства.

Народився І. К. Кучеренко 12.09.1923 р. у селі Нова Оржиця Згурівського району на Київщині, за свідченням з автобіографії, – у сім'ї селянина-середняка.

Напередодні війни закінчив школу з атестатом відмінника і відразу ж, до набуття повноліття – у червні 1941-го – був призваний до Радянської армії курсантом Харківської авіашколи. У листопаді 1942-го був відправлений у діючу армію на оборону Сталінграда.

Відтоді й до кінця війни воював в артилерії на різних фронтах командиром розрахунку гармати.

1947 р., відразу після демобілізації, І. К. Кучеренко вступив до Київського державного університету імені Тараса Шевченка на відділення логіки, психології та української мови філологічного факультету.

1952 р. із відзнакою завершив університетське навчання, отримав направлення до аспірантури, але з початком навчального року був зарахований викладачем на кафедру української мови. 1956 р. без відриву від викладацької праці захистив кандидатську, а згодом і докторську (1968) дисертації.

Із 1969-го до 1987 р. Ілля Корнійович Кучеренко – професор, завідувач кафедри української мови філологічного факультету. У 70–80-х рр. був незмінним головою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій за спеціальністю 10.02.01 – “українська мова”.

1973 р. І. К. Кучеренко заснував міжвідомчий науковий збірник “Українське мовознавство” і впродовж багатьох років був його відповідальним редактором.

Маючи значне педагогічне й адміністративне навантаження, вчений охоче знаходив час для виїздів із короткими лекційними курсами до багатьох університетів України. Ці лекції ставали резонансними науковими подіями в донецькому, львівському, одеському, полтавському, сімферопольському, чернівецькому, луцькому університетах, у ряді інших освітніх закладів.

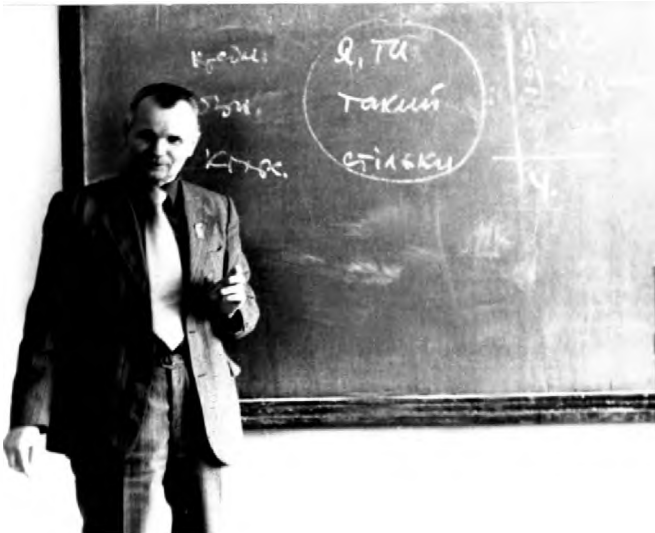
2003 р. за віком і станом здоров'я професор припинив викладацьку практику, хоча продовжував керувати науковими дослідженнями аспірантів і прикріплених пошуковців. 31 грудня 2007 р. вчений завершив свій життєвий шлях.

Серед численних нагород І. К. Кучеренка – орден Вітчизняної війни I ступеня, орден Слави III ступеня, орден “За мужність”, понад 20 медалей, зокрема – “За оборону Сталінграда”, “За відвагу”, “За взяття Кенігсберга”, “За звільнення Варшави”.

За сумлінну педагогічну працю удостоєний відзнаки Мінвузу СРСР “За відмінні успіхи в роботі”, нагрудного знака Міносвіти України “А. С. Макаренко” (1988).

І. К. Кучеренко – автор понад 100 наукових праць і публікацій, окремі з яких стали справжніми подіями в українському мовознавстві і досі не втратили наукової ваги й актуальності.

Світлини з архіву кафедри

**І. К. Кучеренко на лекції,
присвяченій класифікації частин мови (1989)**

Автобіографія

Я, Кучеренко Ілля Корнатович, народився 12 вересня 1900 року в с. Новій Оршині, Ізюмського району, Київської області в сім'ї селянина-середняка.

До Великої Жовтневої соціалістичної революції мав батьки зайнятістю селянською господарською, з 1919 р. комуністом.

У 1931 році я поступив у Новотомашівську середню школу і закінчив її в 1941 році з аттестатом відмінника.

У перші 1941 році я був призначений у Радомисльський і заручившись курсантською Харківською артилерійською шк.

У листопаді 1942 р. був відправлений у Агюлю Армію на оборону Саванополі. З цього часу і до кінця війни викладав вогні в Агюлю Армії. Викладав вогні в "Сива" Шк., в "Лаві" та "Вигулі"; п. меломанам.

В перші Великої Вітчизняної війни в новій і на тимчасово організованій мережі не був.

У 1943 році на основі Закону Пресії Верховної Ради СРСР був демобілізований.

У тому ж році я поступив у Київський державний університет на фізико-математичний факультет, психології на українській мові. організаторського факультету. Закінчив університет у 1947 році з відмінкою. [Решивши державній канції на роботу кафедри я був рекомендований в аспірантуру по кафедрі української мови.

У вересні того ж, 1947 р. мені було запропоновано заступити кафедру української мови.

У 1956 році я залишив кандидатську дисертацію, яку написав без відомості від роботи, і вступив на роботу на посаду доцентської кафедри української мови.

У 1959 році я був затверджений званням доцентом Вищою Академічною Комісією при ЛДУ СРСР.

29/5-1961 р. Кучеренко Ілля

**І. К. Кучеренко (перший зліва в середньому ряду)
– у складі обслуги гармати (1942)**

**Кафедра української мови
філологічного факультету Київського університету (1985).**

**І ряд (зліва направо): доц. Л. А. Алексієнко, доц. С. В. Грабовська,
проф. Н. І. Тоцька, доц. Н. П. Площ, доц. В. В. Моренець;**

**ІІ ряд: доц. О. Є. Пивоваров, проф. О. І. Білодід, доц. Н. П. Корнієнко,
проф. І. К. Кучеренко (завідувач кафедри), доц. А. П. Могила**

Кафедра української мови та прикладної лінгвістики береже пам'ять про свого багаторічного керівника й наставника, докладає зусиль для популяризації його наукових поглядів і відкриттів у галузі граматики (термін І. К. Кучеренка), проводить щорічну наукову конференцію з обов'язковою граматикилогічною секцією, продовжує регулярне видання наукового збірника "Українське мовознавство" і, оскільки більшість теперішніх викладачів-україністів є безпосередніми учнями відомого вченого-граматиста, то кафедра й досі в інститутському середовищі має логічну неофіційну назву – "кучеренківська". Для колективу така назва є приємним компліментом і водночас – високим званням!

**Сергій Різник, завідувач кафедри української мови
та прикладної лінгвістики ННІФ**